

การจัดการขยะในชุมชนแบบมีส่วนร่วม หมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม
อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

A Participatory Waste Management in Community at Yommarat Village,
Tha Nang Ngam Subdistrict, Bang Rakam District, Phitsanulok Province

พรนภัส นิ่มทอง¹ วริศรา สิ้นเช้า² ทศนีย์ ปัทมสนธิ³ ไชยรัตน์ ศิรินคร⁴ และ รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ⁵

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

E-mail: pornnaphat0953313377@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกิดจากการจัดการขยะของประชาชนหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม จังหวัดพิษณุโลก และ (2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม จังหวัดพิษณุโลก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนา กลุ่มตัวอย่างการวิจัยประกอบด้วย ชาวบ้านผู้ที่มีปัญหาเรื่องการจัดการขยะจำนวน 22 คน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาพัฒนาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 4 คน ตัวแทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงาม จำนวน 2 คน รวมเป็นจำนวน 28 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1.สภาพปัญหาส่วนใหญ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านยมราช คือ ปัญหากลิ่นคาวจากการเผาขยะ กลิ่นเหม็นจากขยะ ปัญหาไม่มีที่ทิ้งขยะ ไม่มีถังขยะและไม่มีรถเก็บขยะเข้ามาภายในชุมชน จึงเกิดปัญหาการเผาขยะขึ้น และ 2. รูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านยมราชประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมประเมินผล โดยแนวทางในการจัดการขยะ ได้เรียนรู้วิธีการคัดแยกขยะและการจัดทำเตาเผาขยะที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม, การมีส่วนร่วม, การจัดการขยะ

Abstract

The research aimed to study 1) problems and villagers' behaviors which were about waste disposal at Yommarat village, Tha Nang Ngam sub-district, Bang Rakam

district, Phitsanulok province and 2) waste disposal methods with villagers' participation. This qualitative research was conducted with the techniques of participatory action research. The research tools were a questionnaire, an interview form, and a focus group. The 28 participants of the research were composed of 22 villagers having waste disposal problems, 1 headman of the village, 1 assistant of the headman, and 2 village health volunteers. Additionally, there would be 2 representatives from relevant government agency: 1 community developer and 1 member of Tha Nang Ngam sub-district administrative organization.

The results of the research were as follows. 1. Waste disposal problems mostly found in Yommarat village were a burning smoke smell, a smelly odor of trash, and lack of areas for waste disposal, including garbage bins, and garbage trucks. This could lead to the problem, garbage burning. 2. Waste disposal methods with villagers' participation consisted of participation in 1) a planning process, 2) an operation, and 3) an evaluation. To conclude, the methods of waste management were learning about waste separation and building an efficient incinerator for burning waste.

Keyword: Participatory Action Research, Participation, Elderly Career

บทนำ

แต่ละปีคนไทยทิ้งขยะรวมกันกว่า 27 ล้านตัน เทียบเท่ากับช้างกว่า 5.56 ล้านตัว ที่ชวนให้ต้องตื่นตัวคือประเทศไทยอยู่ในกลุ่มผู้นำเข้าขยะพลาสติกมากที่สุดของโลก คนไทยสร้างขยะมากถึง 27.8 ล้านตัน ขยะยังคงเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติ ซึ่งเมื่อดูจากข้อมูลสถานการณ์ขยะและของเสียอันตราย กรมควบคุมมลพิษรายงานสถานการณ์ปริมาณขยะในประเทศไทยยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี 2561 มีกว่า 27.8 ล้านตัน เพิ่มขึ้น 1.64% จากปี 2560 ปัจจัยที่ทำให้ปริมาณขยะมากขึ้นจากการมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ชุมชนเมืองขยายตัว รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2561. เว็บไซต์) ปี พ.ศ. 2561 ในพื้นที่ตำบลท่านางงาม มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้น จำนวน 5.03 ตัน ไม่มีพื้นที่ให้บริการ ไม่มีการเก็บขนไปกำจัด ซึ่งเป็นพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่มีการบริการ การจัดการขยะ จึงส่งผลให้มีปริมาณขยะที่กำจัดไม่ถูกต้อง จำนวน 5.03 ตัน (การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาวะทางมลพิษ, 2561)

สภาพปัญหาในชุมชนบ้านยมราช หมู่ที่ 9 ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในชุมชนทิ้งขยะแบบไม่ถูกวิธี เช่น การทิ้งขยะกองรวมกันและกระจัดกระจายในชุมชนตามพื้นที่สาธารณะ อาทิ ข้างถนน วัด ตามบ้านเรือนและร้านค้าทั่วไป ซึ่งในชุมชนได้มีการกำจัดหรือทำลายขยะโดยการเผา บ้างก็ทิ้งไว้โดยไม่ทำลาย ปล่อยให้ขยะเกิดการหมักหมม ทำให้ภูมิทัศน์ในชุมชน ดูไม่สะอาดตา เพราะในชุมชนไม่มีถังขยะ และไม่มีรถเก็บขยะของตำบลท่านางงาม เหตุเพราะว่าทาง องค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงาม มีงบประมาณในการจัดซื้อรถเก็บขยะ แต่ไม่มีพื้นที่สำหรับบริหารจัดการขยะอย่างถูกต้อง ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงามเลยตัดปัญหาโดยการให้คนในชุมชนในพื้นที่จัดการกับปัญหาขยะกันเอง และประชากรในชุมชนมีการนำพลาสติกและโฟมมาใช้กันจำนวนมากขึ้น ซึ่งพลาสติกและโฟมเหล่านี้เป็นวัสดุที่ย่อยสลายยาก ขยะหรือของเสียแบ่งเป็น ขยะธรรมดาทั่วไป ได้แก่ เศษอาหาร กระดาษ โฟม พลาสติก ขวด แก้ว โลหะ ฯลฯ และของเสียอันตราย ขยะส่วนใหญ่จะถูกนำไปกำจัดอย่างไม่ถูกลักษณะ เช่น การเทกลางแจ้งและเผาเป็นครั้งคราว เมื่อไม่มีการจัดการที่ถูกต้อง ทำให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การกำจัดโดยวิธีดังกล่าวมาก่อนก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยต่อผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง และยังทำลายชั้นบรรยากาศโลกและยังก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำอีกด้วย ทำให้เกิดการเน่าเสียค้างอยู่ในสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจก่อให้เกิดแหล่ง พาหนะนำโรค เป็นมลพิษและส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชากรในชุมชนและส่งกลิ่นเหม็น รบกวน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในชุมชนบ้านยมราช หมู่ที่ 9 ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อส่งเสริมประชากรในกลุ่มเป้าหมายของโครงการในพื้นที่ที่รับผิดชอบและให้ชาวบ้านในชุมชนได้ทราบแนวทางการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในชุมชนได้ถูกวิธีอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกิดจากการจัดการขยะของประชาชนหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม จังหวัดพิษณุโลก

2 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม จังหวัดพิษณุโลก

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุบ้านวังอิทก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ใช้เทคนิครูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยใช้

แบบสอบถาม (Questionnaire) การสนทนากลุ่ม (Focus group) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview questions) และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาขยะในพื้นที่ หมู่บ้านยมราช จำนวน 28 คน อยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านยมราช รวมถึงบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ใน องค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงาม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาขยะ หมู่บ้านยมราช หมู่ที่ 9 ตำบลท่านางงาม อำเภอเมือง จังหวัด พิษณุโลก จำนวน 22 คน เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยพิจารณาจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาพัฒนาชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 4 คน ตัวแทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงามอีก 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามที่เป็นส่วนข้อมูลทั่วไป และความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชน 2) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลความจำเป็น พื้นฐาน (จปฐ.) เอกสารทางวิชาการงานวิจัย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวางแผน การสร้างความ เข้าใจชุมชนในรูปแบบการจัดการขยะ 3) การสัมภาษณ์ ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการขยะของบ้านยมราช 4) การสังเกต โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเกต และศึกษา กิจกรรมต่างๆของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะ 5) การสนทนากลุ่ม ในประเด็นการจัดการ ขยะภายในชุมชนบ้านยมราช โดยจัดให้มีกลุ่มการสนทนาประมาณ 6-12 คน 6) แบบบันทึกกิจกรรม เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้บันทึกกิจกรรมขณะจัดกระบวนการวิจัย ประเด็นต่างๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูล 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการประสานชุมชน หรือขั้นตอนเตรียมชุมชน คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะ ศึกษาชุมชน โดยมีการลงพื้นที่สำรวจตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พบว่า เป็นชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็ง มีการ รวมตัวของประชาชนของชุมชนที่ดี มีความรับผิดชอบ ให้ความร่วมมือในการทำงาน และเป็นพื้นที่ที่มี

ปัญหาในเรื่องขยะ โดยคณะผู้วิจัยได้คัดเลือก ชุมชนบ้านยมราช หมู่ที่ 9 ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นที่วิจัย

2. ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการศึกษาปัญหาความต้องการของชุมชนควบคู่ไปกับ การให้ความรู้แก่ชุมชน การประเมินถึงศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อวัดขีดความสามารถของชุมชนมาประกอบกับข้อมูลเดิม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ขั้นตอนในการศึกษาชุมชน ประกอบด้วย การจัดประชุมประชาคม การพบประชาชนและผู้นำชุมชน เตรียมตัวพบผู้นำชุมชนเพื่อเป็นการศึกษาหาขั้นตอนการจัดการ ประชุมการวางแผนกำหนดแบ่งหน้าที่ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และดำเนินการประชุม 2) ขั้นตอนการจัดการประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้เข้าพบชาวบ้านในชุมชน และจัดทำประชุมย่อยในเดือนสิงหาคม รวมทั้งติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน อาสาพัฒนาชุมชน อาสาสมัคร สาธารณสุข สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในการเข้าร่วมประชุมพูดคุยสอบถามปัญหาและความต้องการของชุมชน

3. ขั้นตอนการวางแผน ในขั้นตอนของการวางแผนปฏิบัติการประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยอภิปรายร่วมกัน อาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และเกิดเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งซึ่งได้จากกระบวนการสังเกต การสัมภาษณ์ และพบเห็นในเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและจัดลำดับของปัญหาซึ่งสามารถนำมาวางแผนโครงการเพื่อวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยนำโครงการที่ได้มาพิจารณาจัดลำดับ ความสำคัญว่าควรเลือกกิจกรรมใด โดยตั้งข้อสังเกตใน 6 ประเด็นคือ ประหยัดงบประมาณ ง่ายต่อการ นำไปปฏิบัติ วัสดุหาได้ในชุมชน ความเป็นไปได้ ความร่วมมือของคนในชุมชน และประโยชน์ที่ได้รับ

4. ขั้นตอนการนำแผน/โครงการปฏิบัติ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชน นำปัญหาที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาพูดคุยเพื่อวางแผนและนำมาสรุปเป็นโครงการที่สามารถแก้ไขปัญหาที่แท้จริง

5. ขั้นตอนการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยและกลุ่มผู้นำร่วมกันติดตามประเมินผล ในการทำแผน/โครงการไปปฏิบัติจริงว่ามีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง และร่วมมือกันหาแนวทางว่าจะแก้ไขอย่างไร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในการทำงาน การเก็บรวบรวมข้อมูล ผลหลังการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การจัดการขยะในชุมชนแบบมีส่วนร่วมหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งได้จากการจัดทำประชาคมเพื่อศึกษาปัญหาในชุมชนร่วมกัน ระหว่างคณะผู้วิจัยกับชาวบ้านในชุมชนสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) จากศึกษาสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกิดจากการจัดการขยะของประชาชนหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ปัญหาขยะในพื้นที่ส่วนใหญ่เกิดจากการจำกัดขยะแบบไม่ถูกวิธี ส่งผลให้เกิดปัญหากลิ่นคาวจากการเผาขยะ กลิ่นเหม็นจากขยะ โดยสาเหตุและความคิดเห็นส่วนใหญ่มองว่าปัญหาไม่มีที่ทิ้งขยะ ไม่มีถังขยะและไม่มีรถเก็บขยะเข้ามาภายในชุมชน เป็นสาเหตุที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการจำกัดขยะที่ไม่ถูกวิธี อีกทั้งความรู้และความคิดเห็นในการจัดการขยะที่เหมาะสมนั้นยังคงมีความคิดเห็นที่แตกต่างพอสมควรดังนี้

ตารางที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย	ใช่ จำนวน/ร้อยละ	ไม่ใช่ จำนวน/ร้อยละ
1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย	21 (95.45)	1 (4.55)
2. การคัดแยกขยะอันตรายต่างๆก่อนนำไปทิ้งเป็นสิ่งที่ย้ำเป็นมาก	21 (95.45)	1 (4.55)
3. การคัดแยกขยะก่อนทิ้งช่วยแก้ไขปัญหาล้างแวล้อม	22 (100.0)	-
4. ขยะทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมชุมชนไม่เป็นระเบียบ เรียบร้อยและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค	22 (100.0)	-
5. ขยะอินทรีย์นำมาทำปุ๋ยหมัก เพื่อลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือน	21 (95.45)	1 (4.55)
6. สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะ	21 (95.45)	1 (4.55)
7. การแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งจะสามารถนำสิ่งของบางอย่างกลับมาใช้ประโยชน์ได้	22 (100.0)	-
8. ท่านและคนในชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมต่อการจัดการขยะ	19 (86.36)	3 (13.64)
9. ควรมีการให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะ	22 (100.0)	-
10. ก่อนนำขยะมูลฝอยไปเผาทำลายทุกครั้งไม่จำเป็นต้องคัดแยกขยะ สามารถนำไปเผาได้เลย	19 (86.36)	3 (13.64)

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการเผาขยะและคัดแยกขยะเพื่อชุมชนให้มีความรู้และความเข้าใจ โดยผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจร้อยละ 100 มี 4 ประเด็น ได้แก่ การ

คัดแยกขยะก่อนทิ้งช่วยแก้ไขปัญหาล้างสิ่งแวดล้อม ขยะทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมชุมชนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค การแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งจะสามารถนำสิ่งของบางอย่างกลับมาใช้ประโยชน์ได้ และควรมีการให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการจัดการขยะ ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้เข้าร่วมโครงการเตาเผา ขยะและคัดแยกขยะเพื่อชุมชน นอกจากนี้ในการทำสนทนากลุ่ม (Focus group) คณะผู้วิจัย พบว่า ชาวบ้านในชุมชนบ้านยมราช เป็นชุมชนที่ยังไม่มีการกำจัดขยะที่เป็นมาตรฐานคิดเป็นจำนวนร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมดและถึงแม้ว่า ประชากรในพื้นที่นั้นจะมีความเข้าใจในการกำจัดขยะแต่เนื่องจากไม่มีองค์ประกอบอื่นๆ ที่จะเข้ามากระตุ้นจิตสำนึกในการคัดแยกและกำจัดขยะ ดังนั้นปัญหาของขยะในชุมชนจึงเพิ่มมากขึ้น

2) การศึกษารูปแบบการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า รูปแบบการจัดการขยะควรเน้นย้ำที่กระบวนการมีส่วนร่วมโดยไม่แยกส่วนระหว่างภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งเริ่มตั้งแต่การแสวงหาสาเหตุของปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีการพูดคุยและมีความเข้าใจในกันและกันค่อนข้างน้อยหรือห่างเหินกันพอสมควร ทำให้เกิดความหมกมุ่นตลอดจนการให้ความร่วมมืออย่างไม่เต็มที่จนประสิทธิภาพในการทำงานลดน้อยลงไป 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ปัจจุบันจะเห็นได้อย่างชัดเจนการจัดการเรื่องขยะไม่ได้มีการดำเนินการร่วมกัน ชาวบ้านไม่เข้าใจว่าเหตุใดถึงไม่มีรถขยะเพื่อนำขยะไปจัดการ ในขณะที่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็ไม่เข้าใจชาวบ้านในการจัดการขยะที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น เมื่อทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะจึงทำให้ประสิทธิภาพในการจัดการขยะทำได้ดียิ่งขึ้นมากกว่าเดิม 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านสามารถตรวจสอบกิจกรรมหรือโครงการที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การตรวจสอบงบประมาณในการดำเนินโครงการเพื่อให้มีการใช้งบประมาณตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนการตรวจสอบผลสำเร็จของการดำเนินงาน กิจกรรม โครงการ

ทั้งนี้ในการสนทนากลุ่มต่างฝ่ายต่างรับทราบเงื่อนไข ข้อจำกัดและความต้องการ ทั้งจากตัวของชาวบ้าน ผู้นำชุมชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นและข้อสรุปในรูปแบบของการจัดการขยะของหมู่บ้านยมราชคือการจัดทำเตาเผาขยะที่สร้างมลภาวะที่น้อยที่สุด โดยมีประสิทธิภาพในการเผาที่สูงและการอบรมเรียนรู้ ตลอดจนการแนะนำการคัดแยกขยะและการนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในรูปแบบของ 3R การนำขยะไปแปรรูป หรือขายสร้างรายได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย การจัดการขยะในชุมชนแบบมีส่วนร่วมหมู่บ้านยมราช ตำบลท่านางงาม อำเภอ บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะ และคัดแยกในระดับที่ดีมาก ซึ่งเป็นการจัดการพื้นฐานที่ดีในการจัดการขยะครัวเรือนและในชุมชน หากแต่เมื่อขยะมีจำนวนมากเกินไป ชาวบ้านในชุมชนมักใช้วิธีในการจัดการขยะด้วยวิธีการเผา และฝัง กลบโดยไม่ถูกต้องมากนักด้วยเพราะปริมาณขยะที่มากเกินไปและการเผาขยะสามารถกำจัดปริมาณ ขยะได้ในปริมาณที่มากและมีต้นทุนในการจัดการที่ถูกที่สุด ดังนั้นเมื่อปริมาณของขยะมีมากเกินไป คน ในชุมชนมักจะเลือกการจัดการด้วยวิธีการเผาโดยรับรู้และทราบว่าสร้างผลกระทบต่อทั้งในเรื่องของ กลิ่นควัน การสร้างหมอกควันในพื้นที่ชุมชน

2. ผลการศึกษาในความต้องการและปัญหาของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งแต่ละกิจกรรมที่ทางคณะผู้วิจัยได้ จัดทำขึ้นชาวบ้านได้ให้ความสนใจ และเข้าร่วมกิจกรรมกันอย่างพร้อมเพียง เช่น การจัดทำโครงการ เต่าเผาขยะและคัดแยกขยะเพื่อ ชุมชนได้จัดกิจกรรมการให้ความรู้และสาธิตการทำวิธีการคัดแยกขยะ เศษอาหารที่เหลือจาก รับประทานแล้วแก่ชาวบ้านที่ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการ ส่งผลโดยตรงแต่ละ ครัวเรือนของ ชาวบ้าน สามารถลดรายจ่ายจากการซื้อปุ๋ยเพราะทำเป็นปุ๋ยหมักจากเศษอาหารได้ช่วยให้ ชาวบ้าน รู้จักการนำทรัพยากรรอบชุมชนมาใช้ประโยชน์ได้อีกด้วย ในการจัดโครงการเป็นการทำให้ ชาวบ้านมี กิจกรรมการรวมตัวเกิดขึ้นในชุมชน เพราะชาวบ้านได้ร่วมกันแสดงทัศนคติต่อกันและ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันในการรวมกลุ่ม การทำกิจกรรมซึ่งอาจส่งผลดีต่อการรวมกลุ่มเพื่อสร้างประโยชน์ ให้กับชุมชน เพราะชาวบ้านรู้จักกระบวนการมีส่วนร่วมจากการทำกิจกรรมของโครงการจะทำให้ ชาวบ้านเกิดความ รักและความสามัคคีในชุมชนของตนเองและรู้จักการรวมกลุ่มในการสร้างประโยชน์ใน ชุมชนต่อไป จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เห็นถึงทัศนคติและพฤติกรรมคัดแยกขยะในครัวเรือนของ ชุมชนบ้านยม ราช ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต บวกขุนทด (2553) ที่ศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในการ จัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมือง พัฒนา อำเภอด่านขุนทด จังหวัด นครราชสีมา และศึกษาสภาพของปัญหาการจัดการการเก็บ ขยะขยะมูลฝอยของชุมชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนาอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมาพบว่า สาเหตุของการ ทิ้งขยะไม่ถูกวิธีนั้นมาจากประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนา ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในรูปแบบของการจัดการการเก็บขยะมูลฝอย และการคัดแยกการทิ้งขยะให้ถูกวิธีและขาด การประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้เกี่ยวกับการ บันทึกรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน จากการ สอบถามของกลุ่มตัวอย่างในเรื่องของพฤติกรรม การทิ้งขยะในชุมชนนั้น กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะให้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนา ได้ ประสานงานให้ทาง สาธารณสุขหรือสถานีอนามัยใน เขตตำบลโนนเมืองพัฒนามาให้ความรู้ ประชาชนใน ชุมชน และแนะนำ รูปแบบการจัดการการเก็บ ขยะมูลฝอยรวมถึงการคัดแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ งานได้อีก หรือนำมาขายให้กับพ่อค้าคน

กลางเพื่อหารายได้ส่งเสริมให้กับครัวเรือนได้อีกทางหนึ่ง และการทิ้งขยะของคนในชุมชนจะได้ถูก
สุกลักษณะทำให้ไม่เกิดโรคระบาดได้อีกด้วย

3. รูปแบบการจัดการขยะในชุมชนหมู่บ้านยมนาที่เหมาะสม ประกอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมโดยเป็นการมีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินงาน และการประเมินผล ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะจะทำให้เกิดการจัดการที่ไม่แยกส่วนและมีความเข้าใจในการดำเนินงานระหว่างภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ซึ่งทำให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชนอื่นเพื่อเปรียบเทียบความต้องการหรือ
แนวทางในการจัดการขยะ

2.ควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่นๆ ภายใต้อุปสรรคที่แตกต่างออกไปเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถทำ
ความเข้าใจศักยภาพ ปัจจัยเงื่อนไขอื่นๆ ในการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสมต่อไป

บรรณานุกรม

กรมควบคุมมลพิษ. (2561). สถานการณ์ปริมาณขยะในประเทศไทย. [ออนไลน์].แหล่งที่มา :

<https://www.bltbangkok.com>

กิ่งแก้ว ปะติตังโช นงลักษณ์ ทองสร. (2552). การจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลอิสาน
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

เดชโชติวัฒน์ ยะยาเป้า. (2552). กรณีศึกษา : การกำจัดมูลฝอยของเทศบาลนครลำปาง. สำนักงาน
เทศบาลนครลำปาง.

ธนกฤต บวกขุนทด. (2553). การศึกษารูปแบบการจัดการการเก็บขยะชุมชน กรณีศึกษา: องค์การ
บริหารส่วนตำบลโนนเมืองพัฒนา อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา. มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี.

พิศิพร ทศนา โชติ บดีรัฐ . (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่
เทศบาลนครพิษณุโลก. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

องค์การบริหารส่วนตำบลท่านางงาม.(2561). การจัดการขยะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับภาวะ
ทางการคลังสาธารณะ. พิษณุโลก:แผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอย อบต.ท่านางงาม พ.ศ.
2560-2564.

อรทัย ก๊กผล. (2552). คู่คิด คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ : ส เจริญ การพิมพ์.